

nem írta volna e keserű szemrehányást:

Mi vagy te...? Kérdezd meg [magadat. Angol talán? vagy német, francia? Igen, ha megtagadnák fajokat...

Nem arról van szó, hogy ne tudjunk, ne beszéljünk idegen nyelven; igen, tudjunk, értsünk minél többet, s ha beszéljük, beszéljük tisztán, helyesen, tudásunk szerint. De mindenekelőtt anyanyelvünket kifogástalanul. Ne tegyünk úgy, mint az, aki minden idegennel kedves és nyájas, övéi körében, otthon pedig durva, szeretetlen és faragatlan.

A kifogástalan magyar beszédől hármat követelünk meg: legyen *helyes*, azaz ne vétsen a nyelv természetére ellen; legyen *tiszta*, azaz szükségtelenül ne éktelenítsük el idegen elemekkel; legyen *szép*, azaz ne csak értelmünkre hasson, hanem nyerve meg izlésünket, foglalkoztassa képzeletünket is. Egy kis gondossággal, önmegfigyeléssel, meg egy parányi faji büszkeséggel elérhetjük ezt, ha törekvésünkben remekíróink olvasása segít s ha nem veszünk zokon egy-egy jóakaró figyelmeztetést.

Minden nyelvnek van — a jó iskolai vezetésen kívül — a helyes nyelvhasználatban tájékoztató kalauza. Nálunk is, a nyelvhelyesség már vagy százharminc esztendeje örökös gondja a jó íróknak s a nyelv őreinek. Könyvekben, folyóiratokban folyton harcolnak a nyelvi hibák ellen, a helyes magyarság érdekében. Külön e célra szerkesztett kalauzokat is adtak ki, melyek arra valók volnának, hogy minden ember az íróasztalán tartsa, hogy bármikor, bármilyen kétséges esetben — ez pedig van bőven — hamarosan tanácsot kérjen tőlük. Jó szolgálatot tettek ebben a tekintetben Simonyi *Helyes magyarsága* és Kelemen *Jó magyarsága* (mindkettő több kiadásban). Ilyet szerkesztett a meglévő nyelvhelyességi irodalom alapján most Balassa is. Tartalmilag nagyjában helyesen ismétli az eddigi megállapításokat, bár részleteiben bőven akad részint grammatikus feszesség, részint pontgyola felületesség. Az anyagot célszerűtlenül a nyelvtan részeibe szú-

folja s ez a gyakorlati használatot megnehezíti; a nem szaknyelvész nagyközönségnek a betűrendes tárgy-össnémutató rendszerébe osztott anyag hozzáférhetőbb volna. Nagyon kellemetlen hatást tesz, hogy a helyesírás tárgyalásában a Magyar Tudományos Akadémia új szabályait egyszerűen a Simonyi-félék átvételének, elfogadásának minősíti; jól tudhatná pedig, hogy épp Simonyi volt az, aki az Akadémia illetékes bizottságának újtásait, miket az Akadémia összesége még megfontolás tárgyává tett, néhány radikális módosítással megtoldva időnek előtte iskolai helyesírássá erőszakolta. S most, hogy végre nincsen sem akadémiai, sem iskolai helyesírás, hanem egyformán érvényes egységes szabály, most Balassa néhány lényegében jelentéktelen módosítást vet fel, csak-hogy egység ne legyen. Ez az a bizonyos kisajátító, egységbontó módszer, melynek annyi keserűségét érezzük.

Simon Balázs.

Kóbor Tamás: Pók Ádám hetvenhét élete. (Franklin-társulat 1923.) Okosan megszerkesztett regény. A Ráció alkotta, a tekervényesagú böles, aki lapja hasábjain nap-mint-nap Kolumbus-tojásokat vág a fejedhez.

Itt nem foglalkozunk az író egyéniségével: ő azok közé a szerencsés írók közé tartozik, akiknek nincs robbantó egyéniségük, tehát nem támadják őket, viszont ők sem fekszenek agysejtjeidbe életmeglátó szuggesztióként. Vagy hallottál már kóbori életnézetről, kóbori alakokról? Nem. Legfeljebb ennyi a kóbori életmegoldás: okosság. Ne rontsd el a gyomrodát, — nem fáj a fejed. Az élet jótékony kapitálista: kiszívja a véredet, de ad helyébe cukros szirupot, no meg nyugodt fészket az emberkulik munkástelepén, ha...ha — okos vagy. Más szóval: ha nem gondolkozol élet-urad ellenmondásain, hazugságain. Csak annyiban gondolkozzál, amennyiben az a létharmónia repedéseit foltozgatja.

Sikerül-e alakokba objektívnálnia ezt a jóidegzetű világnézetet? Sikerül-e az írónak az élet egymedrű, de millió zuhatagban eltajtékozó rohanását az okosság zsilipes csator-

nájába szabályoznia; kielégít-e bennünket az okosság, mint az élet-megoldás elixirje, mikor vérünk antiintellektuális áramlása determinál bennünket?!

Az író olyan bűnügyi pontossággal adat-halmozza fel alakjait, hogy a nagy konstrukcióban néhol kiszárad az élet és cédula-szagot érzünk. El kell ismernünk azonban, hogy anyagának biztos ura.

Pók Ádám festő (aki minden-esetre tisztában van a bergsoni teremtő idővel) hetvenhét életet él. Kár, hogy ezt a miriád életet a szentenciák kaleidoszkópján s nem a történések változataiban látjuk. Node ez nem fontos, elvégre a könyvcím hangulat dolga. — Pók Ádámot az öngyilkosság felé szédíti az élet céltalansága, amikor beleloppan életébe egy tanítónő, a halálarcú múza, aki életcélt ad neki: démonias arcával egy halhatatlan kép megteremtésére inspirálja őt. Házasság a kép érdekében, szerelem szerelmi élmény nélkül. Kissé valószínűtlen. Nem baj; Pók Ádám felállítja az alternatívát: vagy boldog férj lesz, vagy világhíres művész. Egyelőre azonban vitustáncot jár a démoni asszony körül, mint mindenki, aki összekerül ezzel. Eddig teljesen ösztöni világot nyújt a regény. Most jön az okos Cupidó, a legértelmesebb ösztöni lény, kilövi nyilát s a modellből ölelő feleség, majd anya lesz, Pók Ádámot pedig a tüneményes feleség boldog férjjé, az anya pedig termékeny nagy művésszé teszi. S most már a regényben mindenki értelmes életet él.

A mű legjobban megrajzolt alakja Toborzó Andris, a bohém festő-művész, főerőssége és főgyengéssége a racionalizmus, az egyszűlyözöttség, a mértani körző s az egyenletek. Alakjai nincsenek eléggé beágyazva a humánumba, nem látjuk cselekvésükben a levegőt, a hús-vér környezetet. A lélektani megrajzolás néhol valószínűtlen (ha van is olyan férj az életben, aki hidegen nézi, mint csokolózik szeretett felesége a barátjával, az ábrázolt életben, az irodalomban ez lehetetlen).

Nyelvéről nem sokat szólhatunk. Okos. Néha a legérzelmesebb helyeken kiszarvazik nyelvéből a hangulattal inadaequat racionalizmus. Apró magyartalanságok is előfordulnak.

Mit hozott ez a regény az irodalom kincsházába? Újat semmit, semmi egyénit, fajban gyökerezőt, mégis, akik szeretik a jól megszerkesztett regényeket, jó regényvégeket, akik receptre akarnak enni életkivonatokat, azok számára csak nyereséget jelent e könyv.

Szarka Géza.

Petőfi lelke. (Írta Bartók György.) Az író részben Böhm Károly bölcséletének esztétikai elemeivel, részben — s nagyobb részben — a maga erős műérzékével fölfegyverkezve indul meg, hogy Petőfi lelkének leglelkéhez: az „aestheticumhoz” jusson. Tanulmányát szerényen kísérletnek mondja, töredékes megjegyzéseknek, melyek célja „utat mutatni, figyelmet és gondolkodást bizonyos helyesnek tartott irányba terelni”. Előbb az „aestheticumban” rejlő jelentést vizsgálja s Petőfi lírájában az esztétikai élmény megvalósulásának némely mozzanatát figyeli meg. Mi az aestheticum? Bartók György csak lassan, lépésről-lépésre oldja a csomót s fűzetjének csaknem végére jutunk, mikor megtudjuk a fogalom jelentését. Eszerint az aestheticum lényege egy „új valóság teremtése, a végesben a végtelennek, az időben az örökkévalónak szemléltetése”. Lehántva írónk filozófiai frazeológiáját azt mondhatnók, hogy az aestheticum a művész lelkében élő művészi erő. Ez az aestheticum aztán Bartók szerint Petőfi lelkének „középponti magva, ideális csirája, amelyből kifislett és kialakult az abban praeformált lélek egész organizmusa”. Bartók szépen fejtegeti, hogy az aestheticum hogyan teremti meg Petőfinek sajátos, egyetlen, semmi máshoz nem hasonlítható világát, „egy felsőbb, értékteljes, önálló és független világot, amely Petőfőre nézve való világ volt, a világ, amely szerint azután ő ezt az érzéki világot is átformálni akarta, főleg annak társadalmi részét, melyből oly gyakran menekül a nagy szabad természet ölébe”. Petőfi lelkének ez a tündéri világa „éppen oly realitás volt, mint a közemberre nézve az ő hétköznapi, szürke világa” s így az aestheticum nemcsak a műalkotásra, hanem a művész életére és cselekvésére is kiható erő. Bartók